

जाहिरातीचे दर.

हालील पच्यावर चौकशी
करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ,

'दुर्गाधिवास', पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४.

(टपाल हंडिल माफ)

किरकोळ अंकास

एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्रः.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख २१ एप्रिल, १९३७

अंक १६

दि सेंट्रल प्रॉव्हिन्सेस अँड बेरार प्रॉव्हिन्शल को-ऑपरेटिव्ह बँक, लिमिटेड

लोकांना आपला पैसा किफायतशीर व्याजाच्या दराने गुंतविण्याची संधि देत आहे.

वरील बँकेने तारीख १३ मार्च १९३७ रोजी साजरा केलेल्या आपल्या रौप्यमहोत्सवानिमित्त सदरहु तारखेपासून दशवार्षिक रोखे शेंकडा ७० रु. ८ आण्यांच्या दराने विक्रीस काढले आहेत.

विक्रीस काढलेले रोखे फक्त ५,००,००० रु.च्या दर्शनी किंमतीचे आहेत. वरील रकम शेतकऱ्यांची हलाखीची स्थिति दूर करण्यासाठी कर्जाऊ दिली जाणार आहे.

हे रोखे विकत घेण्यांत बिलकूल सडुबाजी नाही.

विशेष माहिती समक्ष भेटीत अथवा पत्रद्वारे.

नागपूर शहर,
ता. १ मार्च १९३७} मॅनेजर, दि सी. पी. अँड बेरार प्रॉव्हिन्शल को-ऑपरेटिव्ह बँक, लिमिटेड.
जी. ए. भोंसले, बी. कॉम्,

मुलांचा खाऊ

म्हणजे सर्व प्रकारचे पेपरमिंट, लेमन
डॉप्स, मिल्क टॉफी, वगैरे.

भावांचे माहितीपत्रक मागवा

भारत इंडस्ट्रिअल वर्क्स, ८१३ सदाशिव, पुणे २.

उन्हाळ्याकरितां ब्राह्मी तेल

हे शुद्ध खोबरेल तेलात
तयार केलेले असते.स्टॉकिस्ट : म. गो. कुत्रकर्णी
आणि मंडळी, पुष्करणी चौक,
सदाशिव, पुणे.मॅन्युफॅक्चरर :
दि वाँचे कलकत्ता ट्रेडिंग
कंपनी, मुंबई नं. ४

घरपांच जोडी रु. ८ ची

कां, विचार कसला करितां !

टिकेकर टेक्स्टाइल मिल

तुमच्यासमोर हा
सुप्रसिद्धटिकेकरी
पातळांचीजाहीरात असतां
उर्गांच दुसरी-
कडील पातळें मा-
गविण्याचे मोहास
पडूं नका.टिकेकरी पातळें
सर्वांगसुंदर अ-
र्थात आपल्यास

पाहिजेत तशीच आहेत.

नमुने मोफत. पोस्टेजकरितां दीड आण्याची तिकिटें पाठवा.

दि टिकेकर टेक्स्टाइल मिल, लि.

पो. टिकेकरवाडी, सोलापूर.

दि गुड-बुइल

अँशुअरन्स कंपनी लि.

पोस्ट : मिरज मिशन हॉस्पिटल

विमेदारास

भरपूर सवलती

माफक हप्ते

टिकटिकाणी एजंटस् नेमणें आहेत.

पत्रव्यवहार करावा.

हेड ऑफिस : कुपवाड, जि. सातारा,

मॅनेजिंग डायरेक्टर

विविध माहिती

नव्या घरांची वाढती संख्या

ग्रेट ब्रिटनच्या लोकसंख्येपैकी सुमारे ११ कोटी लोक गेल्या २० वर्षांत नव्या घरातून रहावयास गेले. महायुद्धाचे काळापासून नवीन घरे बांधण्याची मोहीम ग्रेट ब्रिटनमध्ये जारीने चालू आहे.

ग्रेट ब्रिटनमधील अमेरिकन विद्यार्थी

एकूण ५८९ अमेरिकन विद्यार्थी ग्रेट ब्रिटनमधील विश्वविद्यालयात शिक्षण घेत आहेत, त्यापैकी २१८ विद्यार्थी एकट्या लंडन युनिव्हर्सिटीचे पटावर आहेत.

म्हैसूर संस्थानातील रेल्वे रस्ते

म्हैसूर संस्थानातील एकूण ७३२ मैल लांबीच्या रेल्वे रस्त्यापैकी ४६० मैल रस्ते संस्थानाचे देखरेखीखाली आहेत. बाकीच्या रेल्वे-रस्त्यांची व्यवस्था मद्रास ॲन्ड सदर्न मराठा रेल्वेकडे आहे.

मुंबई इलाख्यातील रेडिओ

मुंबई इलाख्यात एकूण १४,५५१ लोकांजवळ रेडिओचे लाभसन्स आहे.

ग्रेट ब्रिटनमधील दारूचा खप

ग्रेट ब्रिटनमध्ये, १९३६ साली एकूण ३२० कोटी रुपयांची दारू खपली. १९३५ च्या मानाने हा आकडा ११ कोटींनी जास्त आहे. बुधापेक्षा एकट्या बिरचा खप जास्त आहे

हिंदुस्थान सरकारचे जकार्तीचे उत्पन्न

१९३५-३६ साली हिंदुस्थान सरकारास जकार्तीपासून ५६ कोटी, ३२ लक्ष रुपये उत्पन्न झाले, म्हणजे त्यापूर्वीच्या वर्षाच्या मानाने उत्पन्न २३ कोटींनी वाढले. ब्रिटिशेतर देशातून आलेले कापड, कृत्रिम रेशमी कापड, कच्ची कपास व यत्रसामुग्री ह्याची आयात वाढली व साखरेची आयात उतरली.

डॉक्टरांचा धंदा व खेडेगावातील जनता

डॉक्टरांची पदवी देऊन विद्यार्थ्यांस वैद्यकीचा धंदा सुरू करण्याची परवानगी देण्यापूर्वी, त्याने निदान एक वर्ष तरी खेडेगावात काम केले पाहिजे, असा नियम जर्मनीत करण्यात येणार आहे.

रेयॉनच्या उत्पादनात जपानची सराशी

रेयॉन (कृत्रिम रेशीम) कापडाचे उत्पादनामध्ये आजवर अमेरिकेचा पहिला नंबर होता, तो आता जपानने पटकावला आहे. गेल्या वर्षी जपानमध्ये २८३ कोटी पौड वजनाइतके रेयॉन तयार करण्यात आले, अमेरिकेमध्ये २७३ कोटी पौड रेयॉनचे उत्पादन झाले.

लोकसंख्येत वाढ करण्याकरिता इटलीची योजना

इटलीमधील जननेचे प्रमाण वाढावे, ह्याकरिता त्या देशाचे सरकार हरतऱ्हेने प्रयत्न करित आहे २६ वर्षांखालील वयाच्या पती-पत्नीस सरकारकडून कर्ज मिळू शकते व त्यास होणाऱ्या मुलाचे सख्येनुरूप कर्जाचे परतफेडीत सवलत देण्यात येते. चार मुले झाल्यास ४० टक्के सवलत मिळते।

विमा-महळीचा अवाढव्य कारभार

ग्रुडेन्शल विमा कंपनीस ब्रिटिश विमा महळ्यामध्ये उच्च स्थान मिळाले आहे, ह्याचे कारण तिचा अवाढव्य व चोस कारभार हे होय ह्या कंपनीची एकूण जिंदगी सुमारे ४२५ कोटी रुपये असून दर आठवड्याची आवक सव्वाकोटी रुपयाच्यावर आहे!

प्रधानमंडळाच्या तनख्यात वाढ

ब्रिटिश प्रधानमंडळाच्या पगारात वाढ करणारे विल सध्या पार्लमेंटपुढे आहे, त्या अन्वये मुख्य प्रधानास सालीना १० हजार पौंड मिळावयाचे असून इतर मंत्र्यास ५ हजार पौंड मिळावयाचे आहेत. विरोधी पक्षाच्या पुढाऱ्यास व माजी मुख्य प्रधानास २ हजार पौंड मिळावे, अशीही योजना आहे पार्लमेंटच्या प्रत्येक सभासदास सालीना ४०० पौंड मिळतात, त्यांत वाढ व्हावी अशी मजूर पक्षाच्या सभासदांची मागणी आहे. सरकारने सुचविलेल्या पगारवाढीमुळे ब्रिटिश तिजोरीवर वार्षिक ५ लक्ष रुपयाचा बोजा बसणार आहे

आंब्याची निर्गत

गेल्या शनिवारच्या आगबोटीने मुंबई बंदरातून एकूण २,१८० आंबे लंडनला रवाना झाले.

रेडिओ-टेलिफोनच्या दरांत सवलत

हिंदुस्थानातून ग्रेट ब्रिटनमधील मनुष्याशी टेलिफोनवर बोलणे राज्यारोहणाचे निमित्ताने मे महिन्यापुरते स्वस्त करण्यात आले आहे. पहिल्या तीन मिनिटात ४० रुपये व पुढे प्रत्येक मिनिटास १३ रुपये ५ आणे पडतील

आयर्लंडमधील लोकसंख्या घटत आहे

आयर्लंडमधील लोकसंख्या सालोसाल घटत आहे. १९२९ सालापर्यंत आयरिश लोक अमेरिकेत कायमचे वास्तव्य करण्याकरिता देश सोडून जात असत. ही निर्गत थाबल्यावर तरी आयरिश लोकसंख्येत वाढ होईल, अशी अपेक्षा होती, परंतु आता लोक ग्रेट ब्रिटनकडे धाव घेऊ लागले आहेत. १९३५ ते ३६ मध्ये २३,७०० लोक आयर्लंडबाहेर गेले १९२६ ते १९३६ ह्या दहा वर्षांत ७८,१३० लोक ग्रेट ब्रिटनमध्ये रहावयास गेले. ही तूट भरून काढण्याइतकी जननाची संख्या नाही व त्यामुळे लोकसंख्या कमी होत आहे

ग्रेट ब्रिटनचे उत्पन्न व खर्च

१९३६-३७ मध्ये ब्रिटिश सरकारने उत्पन्नापेक्षा ७३ कोटी रुपये जास्त खर्च केले. १,०३२३ कोटी रुपये उ-पन्न होऊन १,०४० कोटी रुपये खर्च पडले जुन्या कर्जाची फेड करण्याकरिता १७ कोटींची तरतूद करण्यांत आली, तिचा अंतर्भाव ह्या खर्चाचे रकमेतच आहे हिंदुस्थान सरकारचे उत्पन्न पुरे १०० कोटी रुपयेही नाही, हे लक्षात ठेवण्यासारखे आहे. ग्रेट ब्रिटनचे मानाने हिंदुस्थानाचे क्षेत्रफळ २० पट व लोकसंख्या ७ पट आहे.

ऑस्ट्रेलियाचे मुख्य प्रधान मि फॉर्गन रिमथ

महायुद्धाच्या आधी काही वर्षे सुतारीचा धंदा चालविण्याकरिता स्कॉटलंडमधून ऑस्ट्रेलियास गेलेला कामगार उसाच्या लागवडीचे ध्यांत पुढे आला व आज तो ऑस्ट्रेलियाचा प्रमुख पुढारी बनला आहे. त्याचे नेतृत्वाखाली मजूर पक्ष सत्तारूढ आहे. ऑस्ट्रेलियन सरकार स्वतः लॉटऱ्या चालवून पैसे मिळविते, ते लोककल्याणाच्या कामाकरिता खर्चण्यांत येतात.

मुंबई इलाख्यातील सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

४-४-३७ ते १०-४-३७	७९,११,०९०
११-४-३७ ते १७-४-३७	४९,६८,७३८
२१-९-३१ ते १७-४-३७	२९६,०९,००,९६०

अनु.	ना	पृष्ठ
१	विविध माहिती ..	१९२
२	शेतकऱ्यांचा कर्जबाजारीपणा ..	१९३
३	मुद्रणाच्या धंद्यासंबंधी शास्त्रीय संशोधन ..	१९३
४	स्फुट विचार ..	१९४
	मुंबईचे कामचलाक प्रधानमंडळ-हिंदू-जपान व्यापारी करार-हिंदी व्यापारी संस्था-वसाहतीचे आर्थिक महत्व-काही बाजारभावाची चढती क्रमान-इंग्लंडमध्ये लुच्चाचा	
	धदा-हें (चे अवकारी उत्पन्न	
५	अनिश्चितपणा व जगाची हताश वृत्ति ..	१९५
६	शेतीचे अर्थशास्त्र	१९८
७	रिझर्व्ह बँक आणि शेतीचा धंदा...	१९९
८	दुकानांतील विक्रते व गिन्हाइक ..	२००
९	हिंदुस्थानातील शिक्षणाची प्रगति	२००
१०	निवडक बाजारभाव	२०१

अर्थ

बुधवार, ता २१ एप्रिल, १९३७

शेतकऱ्यांचा कर्जबाजारीपणा

(१)

मध्ययुरोपातला अनुभव

अनिश्चितपणा व घोका शेतीच्या पाचवीस पुजलेला असल्याने तो धदा करणारे लोक सर्व जगभर कर्जामध्ये असतात हिंदुस्थानात शेती लहान प्रमाणावर व पुष्कळ ठिकाणी विनफायद्यात चालते आणि हिंदी शेतकरी अशिक्षित व मागसलेला असल्यामुळे प्रतिकूल परिस्थितीत त्याची देना होते इतर देशातली शेती बहुतेक मोठ्या प्रमाणावर चालते आणि तेथील शेतकरी धंदेवाइकपणाने व्यवहार करू शकतो. असे आहे तरी सध्याच्या सारख्या मंदीच्या काळात पाश्चात्य शेतकऱ्यांचीहि तारांबळ उडाली असून त्यांचा कर्जबाजारीपणा विलक्षण वाढला आहे आणि पाश्चात्य राष्ट्रीय सरकारास त्यांच्या सहायासाठी अनेक उपाय योजावे लागले आहेत लवादाच्या मार्गाने शेतीची कर्जे हलकी करणे, कर्जेफीडीस हप्तेंबंदी करून देणे, व्याजाचे दर उतरवणे, जमीनगहाणाच्या बँका स्थापणे इत्यादि उपायांचा अवलंब हिंदुस्थानात केला जात आहे. शेतीच्या ढोईजड कर्जाचा प्रश्न जगभर सर्वच देशात जाचक झाला आहे आणि सार्वजनिक रीतीने, कायद्याने व सरकारमार्फत तो सोडवल्यावांचून गत्यंतर राहिलेले नाही रोममध्ये आतरराष्ट्रीय शेतीसंस्थेची मध्यवर्ती कचेरी आहे. तिच्यामार्फत इतर विषयाबरोबर ह्याहि प्रश्नाबाबतची माहिती प्रसिद्ध करण्यात येते त्या संस्थेच्या मासिकात प्रस्तुत विषयाबाबत विश्वसनीय माहिती अलीकडे आली आहे, तिच्या मधल्या कित्येक महत्वाच्या गोष्टी आम्ही खाली देत आहो

शेतीचे कर्ज ढोईजड झाले म्हणजे शेतकरी आपल्या उद्योगासंबंधाने स्वाभाविकपणे बेफिकीर बनतो आणि त्यास पैशाची

जरूर विशेष असते अशा एन वेडी भाडवलाच्या सस्था व व्यक्ती आपला हात आसडतात. कर्जे देण्यावेण्याचा व्यवहार व त्याचा पाया जी पत त्याचेवरचा समाजाचा विश्वास उडू लागतो. कर्जाचे पायी जमीनजुमले वेकले जातात आणि समाजात मालमत्तेची नवा वाटणी विलक्षण रीतीने होते अशी परिस्थिति निर्माण झाली असता शेतकऱ्यांच्या कर्जबाजारीपणाच्या प्रश्नास सार्वजनिक स्वरूप प्राप्त होते आणि समाजावर येणाऱ्या ह्या आपत्तीचे निवारण करण्याची जबाबदारी राष्ट्रीय सरकारावर येऊन पडते. महायुद्धानंतरच्या काळात कृषिप्रधान मध्ययुरोपियन राष्ट्रांमध्ये अशा प्रकारची स्थिति विशेष रीतीने उत्पन्न झाली. शेतीचा विस्तार होऊन तीमध्ये खेळते भांडवल मोठ्या प्रमाणात घातले गेले होते आणि ते कर्जाऊ घेण्यात आले होते मामुली खेळते भांडवल शेतकऱ्यांचे मालकीचे असते आणि ते जमिनीत घातलेल्या भाडवलाच्या मानाने थोडे असते तोंपर्यंत वाटला असता शेतकरी त्यास तोंड देऊ शकतो पण शेतीच्या उद्योगासाठी मोठ्या प्रमाणात भाडवल घालावे लागले आणि त्याचा कर्जाच्या द्वारे पुरवठा करावा लागला म्हणजे परिस्थिति शेतकऱ्यांच्या शक्तीबाहेर जाते त्यांतच धारण उतरली म्हणजे नवीन अडचणीची भर पडून शेतीचा धदा चालणे व शेतकऱ्यांचा उदरनिर्वाह होणे कठीण पडते ऊस, कपास वगैरे "रोकड देणारी" पिके काढणाऱ्या हिंदी शेतकऱ्यांची परिस्थिति विशेषच बिघडून गेली आहे, ह्याचे कारण वरील विवेचनावरून स्पष्ट होईल

महायुद्धानंतर काही काळपर्यंत चढीचे बाजारभाव होते, ते हळूहळू स्थिरावले, पण १९३० मध्ये एकदम घसरले. शेतीच्या मालाच्या किंमती एकाएकी इतक्या खाली गेल्या आणि बाजारभावाची ही मंदी इतकी वर्षे टिकली आहे की, ह्या सकटास तोंड देणे शेतकऱ्यांस दुरापास्त होऊन गेले आहे. कच्चा-पक्या सर्व मालाचे भाव सारखेच उतरले असते तर ती गोष्ट वेगळी होती. पण झाले असे की, पक्या मालाच्या किंमती शेतीच्या मालाच्या मानाने उतरल्या नाहीत बदललेल्या परिस्थितीस तोंड देण्याचे सामर्थ्य कारखानदारांत असते तसे शेतकऱ्यात असत नाही. आपल्या धयाची पद्धति व त्याचे परिमाण त्यास बदलता येत नाही मंदीच्या काळात शेतकऱ्यांचे उत्पन्न कमी होते पण त्या मानाने त्याचा खर्च कमी होत नाही देणे तशीच रहातात आणि येण्यास मात्र स्रोत बसते. मध्ययुरोपियन राष्ट्रांतल्या शेतीच्या धयाविषयीच्या आकड्यावरून हाच निष्कर्ष मिळतो. आतरराष्ट्रीय व्यापार बसला, मालाचा उठाव होईनासा झाला, शेतकऱ्यास योग्य मजुरीहि पडेनाशी झाली आणि व्याज व कर देण्यासाठी कर्ज काढणे व ते न मिळाल्यास मालमत्ता विकून टाकणे अशी स्थिति तेथे निर्माण झाली.

मुद्रणाच्या धंद्यासंबंधी शास्त्रीय संशोधन

येथील औद्योगिक प्रदर्शनाची सधि साधून मुद्रणाच्या धंद्यातील मडळींनी आपली परिषद भरवली, हा एका मोठ्या कार्याचा केवळ ओनामा होय असे समजले पाहिजे समव्यवसायी लोकांनी आपल्या व्यवहाराच्या हिताचे प्रश्न सामुदायिक पद्धतीने व सहकार्याने सोडवणे अत्यंत आवश्यक असून त्या कामी यश येण्यास सघटन, चिकाटी व सार्धत्रिक हिताविषयी आस्थ

ह्या गुणांचे अगत्य असते हिंदी मुद्रणाच्या ध्यात कितीतरी सुधारणा होण्यास वाव आहे आणि पाश्चात्य देश हिंदुस्थानाच्या पुढे आहेत, ह्याचें एक प्रमुख कारण तेथील धंदेवाल्या लोकांत वरील गुणांचें वास्तव्य आहे हें होय, ही गोष्ट ध्यानात बाळगली पाहिजे लढनच्या छापखानेवाल्याच्या मध्यवर्तीत "प्रिंटिंग अँड अलाइड टेक्स असोसिएशन" ह्या नावाची एक संस्था कित्येक वर्षे अस्तित्वात असून छापखानेवाले, वर्तमानपत्राचे मालक, कागद व शाई ह्यांचे कारखानदार, पुस्तके बांधणारे, ठशाचीं कामे करणारे वगैरे धंदेवाल्यास त्याच्या ध्यासंबंधानें माहिती पुरवण्याचें काम ती करित आली आहे. आतापर्यंत ह्या संस्थेचें वार्षिक उत्पन्न अत्यंत अल्प म्हणजे सुमारे २० हजार रुपये असल्याने तिची कामगिरीहि मर्यादित होती शास्त्रीय सशोधनासाठी धंदेवाले स्वतः सदळ हातानें खर्च करण्यास तयार असतील तर सरकार त्यास द्रव्य-सहाय देईल, ह्या धोरणाचा वरील संस्थेनें फायदा करून घेण्याचें आता त्रविलें आहे धंदेवाल्यांनीं सुमारे ९० हजार रुपये स्वतः उभे करावे व सरकारनें ४० हजार रुपयाची गॅट घावी अशी त्याची योजना आहे संस्थेनें २५ हजार रुपये आणखी जमवल्यास सरकार तेवढ्याच रकमेची जादा गॅट देण्यास तयार आहे

मुद्रणाच्या ह्या संस्थेनें आता शास्त्रीय सशोधनाची शाळा स्थापिली आहे. छापण्याच्या ध्यातल्या सर्व क्रियांचे सबधानें तेथे सशोधन चालण्याची व्यवस्था झाली असून धंदेवाल्यास आपल्या अडचणी दूर करून घेणें आणि व्यवसायात सधारणा घडवून आणणें ह्या गोष्टी साध्य झाल्या आहेत वृत्तपत्राच्या ६० हजार प्रती दर तासास छापणें, कापणें, घड्या चालणें व मोजणें ह्यासारख्या गोष्टी छापखान्यास नित्याच्या जरूरीच्या झाल्या आहेत. ह्या त्वरित गतीनें कामाचा उठाव होण्यास यंत्रे, कागद व शाई ह्यामध्ये दमदारपणा असला पाहिजे. सामुग्री व त्वरित कामाची मागणी ह्याचा मेळ बसण्यास भौतिक शास्त्रातले सशोधक सहायकारी झाले पाहिजेत आणि हें काम लढन-मध्ये स्थापन झालेल्या प्रयोगशाळेंत चालतें शाई तात्काळ वाटली पाहिजे, झपाट्यानें फिरणाऱ्या रुळामध्ये टिकेल असा मजबूत कागद पाहिजे आणि छापखान्यातील हवेचें उष्णतामान कायम राहिलें पाहिजे ह्यासारखे प्रश्न शास्त्राच्या सहाय्यानें सुटणार हें उघड आहे आणि चांगल्या प्रयोगशाळेवाचून हें कार्य होऊ शकणार नाही, हें तितकेंच स्पष्ट आहे रसायनशास्त्र व पदार्थविज्ञानशास्त्र हातले तज्ञ लढनमधल्या प्रयोगशाळेंत आपापल्या क्षेत्रात येणारीं कामे करित आहेत आणि धंदेवाले त्यांच्या उद्योगाचा फायदा करून घेत आहेत ह्या प्रयोगशाळेची स्थापना आणि त्या बाबतीतले, छापण्याच्या व्यवसायाशीं सबंध असलेल्या धंदेवाल्या लोकांचें संघटन ह्या सबधात हिंदुस्थानात कितीतरी बोध घेता येण्यासारखा आहे. परिषदात होणाऱ्या भाषणाची व चर्चेची विधायक कार्यात परिणति होईल तरच त्याचा खरा उपयोग आहे पुढाकार घेऊन श्रम करण्याची आस्था वाटणारे उत्साही लोक आणि त्यास मनोभावे सहाय देण्यास तयार असलेले त्यांचे व्यवसायबधु ह्याचा संयोग होईल तरच भरीव कामगिरी घडून येणें शक्य आहे

स्फुट विचार

मुंबईचें कामचलाऊ प्रधानमंडळ

चालू महिन्याच्या पहिल्या तारखेपासून नवीन राज्यघटने-प्रमाणें प्रातिक स्वायत्ततेस प्रारंभ झाला नवीन नियमाप्रमाणें निवडल्या गेलेल्या मुंबई असेंब्लीच्या सभासदांमदील बहुसंख्य पक्षाच्या पुढाऱ्यांच्या नेतृत्वाखाली प्रधानमंडळ निश्चित होऊन त्यानें राज्यकारभाराच्या नावेचें सुकाणू आपल्या हातीं घ्यावयाचें असा सुधारलेल्या राज्यघटनेचा दडक आहे लोकांनीं निवडलेल्या सभासदांच्या हातीं राज्यकारभार आल्यानें शेती, सहकार, शिक्षण, आरोग्य, उद्योगधंदे इत्यादि समाजहिताच्या गोष्टी प्रधानमंडळ हातीं घेईल व त्याचे बाबतींतली अगत्याची सुधारणा निर्वेधपणानें चालू करील अशी घटना बनवणाराची व सामान्य जनतेची अपेक्षा असणें स्वाभाविक आहे तथापि, दुर्दैवानें मुंबई इलाख्यात अपेक्षित जबाबदार प्रधानमंडळ निर्माण झालेलें नसल्यानें राज्यघटनेच्या गाड्यास प्रारंभीच खीळ बसली आहे असेंब्लीच्या बहुसंख्य सभासदास मान्य व जबाबदार असलेलें प्रधानमंडळ गव्हर्नर व बहुसंख्य सभासद ह्यांचें एकमत न झाल्यानें अस्तित्वात येऊं शकलें नाहीं म्हणून गव्हर्नराच्या समतीनें चार मंडळीचें तात्पुरतें व कामचलाऊ प्रधानमंडळ स्थापन झालें आहे घटना-पडितामध्ये ह्या तऱ्हेच्या अनपेक्षित बनावानुसार वाद चालू असून नवीन राज्यघटनेच्या भवितव्यासंबंधानें शक्यता निर्माण झाली आहे. कामचलाऊ प्रधानमंडळानें आपल्या धोरणाचा कार्यक्रम प्रसिद्ध केला आहे. त्यात शिक्षण, सहकार इत्यादि अनेक विषयांच्या परामर्शासंबंधानें दिग्दर्शन करण्यात आलें आहे पुढें माडण्यात आलेल्या सुधारणाबाबतचें प्रगतिपर धोरण इष्ट वस्तुतः असेंच आहे परंतु हें सर्व अट घटकेचें राज्य आहे, ही गोष्ट खुद्द तात्पुरत्या प्रधानमंडळानेंच जाहीर केली आहे. नवीन राज्यघटनेप्रमाणें व्हावयाच्या कारभारात आज निश्चितपणाचा अभाव आहे ह्याचें कारण तात्पुरत्या प्रधानमंडळास कायदेमंडळाचा पाठिंबा नाहीं, हें होय इतर काहीं प्रांतात प्रधानमंडळानें असेंब्लीचा विश्वास संपादन केला असल्यानें त्यास अगीकृत कार्यास भरीवपणानें प्रारंभ करता आला आहे मुंबई इलाख्यात कायदेमंडळाची सभा भरून त्याच्या समतीनें राज्यकारभार करण्याचें साधर्य कामचलाऊ प्रधानमंडळात नाहीं ही परिस्थिति प्रगतीस प्रतिकूल अशी आहे जबाबदार प्रधानमंडळ अस्तित्वात आल्यावाचून खऱ्या-खऱ्या सुधारणेस आरंभ होऊ शकत नाहीं हें सर्वासच मान्य होण्यासारखें आहे पूर्वीसारखा मामुली राज्यकारभार चालेल, पण त्यात प्रातिक स्वायत्ततेचा ओलावा व जिवंतपणा नाहीं, हेंहि निर्विवाद आहे. नव्या घटनेची घडी लोकमतास अनुसरून नीट बसणें अगत्याचें असल्यानें ती बसवण्याचा प्रयत्न, ज्याचे हातीं ह्या गोष्टीचा निर्णय आहे, त्यांनीं करणें आवश्यक आहे.

नोकरी पाहिजे ना?

अत्यंत मारक फीट मोटार डायर्लिंग व संपूर्ण दुरुस्ती शिक्षा लायसेन्सची हमी दिली जाते ८२ आण्याचो पो. तिकिटें पाठवून माहितीपत्रक मागवा

लक्ष्मी मोटार स्कूल. — ७७२ रविवार, पुणे २

व्यापारी करार

हिंदुस्थान व जपान १९३४ साली झालेला करार रद्द होण्यासबर्षी हिंदुस्थान सरकारने ऑक्टोबर १९३६ मध्ये जपानला नोटीस दिली होती व त्याप्रमाणे ३१ मार्च १९३७ रोजी ह्या कराराची मुदत संपली त्याचे ऐवजी आता नवीन करार करण्यात आला असून तो ३१ मार्च १९५० अखेर अमलांत राहील. जपानच्या २८ कोटी ३० लक्ष वार कपास कापडाची आयात हिंदुस्थानाने होऊ द्यावी व त्याचे बदली जपानने १० लक्ष गासड्या हिंदी कपास खरेदी करावी, असा ह्या कराराचा आशय आहे. जपानने हिंदी कपास ह्यापेक्षा जास्त घेतली, तर अशा प्रत्येक १० हजार गासड्याचे बदली जपानने १५ लक्ष वार कापड पाठविण्यास हरकत नाही. तथापि, जपानी कापडाची वार्षिक आयात ३५ कोटी ८० लक्ष वारंपेक्षा कधीच जास्त होता कामा नये. हिंदुस्थानात होणारी फेन्टस्ची म्हणजे कापडाच्या तुकड्याची आयात जपानने नियंत्रित करण्याचे ठरविले आहे. दरसाल ८९ १/२ लक्ष वारापेक्षा जास्त फेन्टस् आता हिंदुस्थानात उतरणार नाहीत कपाशाचे कापडाचे धयाबाबतचा हा करार पूर्वीच्या हिंद-जपान करारास अनुसरूनच आहे, तथापि इतर अनेक देशी धंद्यासहि जपानी स्पर्धेची झळ लागते, त्यास मात्र ह्या करारापासून फायदा होणार नाही. नवीन करार करतेवेळी सर्वच गोष्टींचा विचार व्यापक प्रमाणावर करून जपानी स्पर्धेची तीव्रता कमी करण्याचा सरकार प्रयत्न करील, अशी लोकाची अपेक्षा होती, ती निष्फळ ठरली आहे. नवीन करारसंबंधाने सरकारस सद्दा देण्याकरिता सरकारनेच नेमलेल्या व्यापारी पुढारी मंडळाने एकमताने केलेल्या शिफारसी नवीन करारात अंतर्भूत झालेल्या नाहीत, अशी त्या मंडळाचे अध्यक्ष शेठ कस्तुरभाई लालभाई, ह्याची तक्रार आहे हिंदुस्थान व जपान ह्या देशामधील कराराच्या अटी दोन्ही देशाच्या प्रतिनिधींच्या वाटावाटीत हिंदुस्थानात ठरल्या असल्या, तरी करारावर शिक्का-मोर्तब लडन येथे व्हावयाचे आहे

हिंदी व्यापारी सघांची मध्यवर्ता सस्था

हिंदुस्थानातील व्यापारी मंडळाच्या मध्यवर्ती सस्थेची (फेडरेशन ऑफ इंडियन चॅम्बर्स) वार्षिक सभा दोन आठवड्यामागे दिल्ली येथे भरून तिच्यामध्ये हिंदी उद्योगधंदे व व्यापार ह्याच्याबाबतच्या महत्त्वाच्या प्रश्नाची चर्चा झाली व निर्णयनिदर्शक असे अनेक ठराव पास झाले युरोपियन व्यापारी सघाची अशीच एक मध्यवर्ती संस्था असून तिची सभा दरवर्षी भरत असते हिंदुस्थानचा व्यापार व धंदे ह्यांच्या प्रगतीसाठी झटणाऱ्या हिंदी व युरोपियन अशा दोन निरनिराळ्या सस्था अस्तित्वात असून त्याचा सहविचार किंवा एकमत होत नाही हे लक्षात ठेवण्यासारखे आहे हिंदुस्थानात व्यापार करणारे युरोपियन धंदेवाले आणि हिंदी व्यापारी व कारखानदार ह्यांचा दृष्टिकोन, धोरण व हितसंबंध भिन्नभिन्न आहेत हे यावरून स्पष्ट होते दिल्ली येथे भरलेल्या सभेत तिचे अध्यक्ष, श्री सैतान, ह्यांनी केलेल्या भाषणाकडे वळून पाहिले म्हणजे ह्या भिन्नत्वाची उत्कृष्ट कल्पना येते. हिंदुस्थान देशास उद्योगधंदे व व्यापार ह्यांच्या त्वरित प्रगतीवाचून तरणोपाय नाही आणि हिंदी सरकाराने आपले आर्थिक धोरण त्या प्रगतीस सहायक होईल ह्या रीतीने आखले व चालविले पाहिजे हा त्याच्या भाषणाचा मध्य-

तार्थ होता शेतीची उन्नतिहि व्यापाराच्या प्रगतीवर अवलंबून असल्याने ता धंदा आणि कारखाने व गिरण्या ह्याचा धंदा ह्याचेमध्ये वास्तविक विरोध नाही असे त्यांनी सांगितले खेडेगावी, लहान व मध्यम प्रमाणावरचे आणि मोठे असे उद्योगधंदे एकाच वेळी बरोबरीने उत्कर्ष पावले पाहिजेत आणि ह्यासाठी मध्यवर्ती व प्राक्तिक सरकार, रेल्वे व निमसरकारी सस्था ह्या सर्वांनी सहकार्य करणे अगत्याचे आहे, असे श्री सैतान ह्यांनी सुचविले औद्योगिक संरक्षणाचे धोरण यशस्वी झाले आहे, परंतु त्याचा पुरस्कार जोराने व अधिक विस्तृत प्रमाणात होणे अगत्याचे आहे आणि त्या बाबतीत सरकारने अर्धवटपणा सोडून देऊन उत्साह, धडाडी व विश्वास प्रकट केला पाहिजे असे ठासून सांगण्याचा त्याच्या भाषणाचा मुख्य रोख होता.

वसाहतींचे आर्थिक महत्त्व

महायुद्धात जर्मनीने आपल्या आफ्रिकेंतल्या व इतर वसाहती गमावल्या, त्या परत मिळवण्याची सदरहु राष्ट्राची सारखी खटपट चालली आहे वसाहतींच्या अभावामुळे आपली आर्थिक घडी नीट बसण्यास अडचण पडते आणि कच्च्या मालाचा पुरवठा त्याच्यामधून न झाल्याने व्यापार व उद्योगधंदे मंदीमधून बाहेर पडू शकत नाहीत अशी जर्मनीची ओरड आहे ह्या तक्रारीत राजकीय हेतु नसेल आणि ती केवळ अर्थमूलकच असेल तर कच्चा माल व खाण्याचे पदार्थ ह्याचा वसाहतींतून होणारा पुरवठा सर्व राष्ट्रांमध्ये अनिवेध रीतीने कसा वाटला जाईल ह्याचा विचार करता येणे शक्य आहे असा अभिप्राय सर सॅम्युअल होअर यानी राष्ट्रसंघाच्या एका सभेत दीड वर्षांमागे व्यक्त केला होता त्यास अनुसरून सधाने एक कमिटी ह्या प्रश्नाची चौकशी करण्यासाठी नेमली होती, तिची बैठक नुकतीच होऊन कार्यास प्रारंभ झाला आहे वसाहतवाली व विन वसाहतवाली राष्ट्रे ह्याचे विचारात मूलतःच तीव्र विरोध दिसून आला आहे सर फ्रेडरिक लीथरॉस ह्या ब्रिटिश प्रतिनिधीने अने मत व्यक्त केले की वसाहती ताब्यात असणे ही काही फायद्याची गोष्ट नाही, त्याचे योगाने वसाहतवाल्या राष्ट्रांवर जवानदात्या व खर्च येऊन पडतात, त्याचे दरवाजे सर्वास मोकळे करणे वसाहतींच्या स्वतःच्या दृष्टीने अनिष्ट आहे आणि त्याचकडून माल घेण्यापेक्षा तो जगाच्या खुल्या बाजारात खरेदी करणे अधिक फायद्याचे असते ह्याच्या उलट, पोलिश व जपानी प्रतिनिधींचे असे म्हणणे पडले की वसाहतींचे दरवाजे त्याच्या मालकारांनी बंद केल्यामुळे विनवसाहतवाल्या राष्ट्रांत माणसाची गर्दी झाली आहे आणि ते उघडले गेल्यावाचून जागतिक स्पर्धा व खेचाखेच चालू रहाणे अपरिहार्य आहे परंतु ह्या विस्तृत भूमिकेवर वसाहतींच्या प्रश्नाची चर्चा करण्यास राष्ट्रसंघाची कमिटी तयार नाही आणि राष्ट्रास कोणता कच्चा माल लागतो व तो वसाहतींतून मिळवण्यास कोणत्या अडचणी आहेत ह्याचाच विचार करण्याचे तिनं ठरविले आहे.

काही बाजारभावाची चढती कमान

कित्येक प्रकारच्या कच्च्या मालास जगात एकदम मागणी येते व त्याचे बाजारभाव चढतात. भाव उतरण्यातहि हीच तन्हा होते. मागणी वाढत आहे असे दिसताच व्यापारी किंमती वाढवतात आणि ह्या व्यवहारास जुगारीचे स्वरूप येते. कारखानदारास कच्च्या मालाचा पुरवठा निश्चित करून ठेवावयाचा असतो।

आणि म्हणून उराविक चढलेल्या भावाने खरेदीचे कायदे करणे त्यास भाग पडतें. अल्पकालिक तर्गी दूर झाली म्हणजे बाजारभाव खाली येतात आणि कित्येक लोकांचें नुकसान होतें. तांवि, कथिल, शिसें ह्या धातूच्या किंमती एका आठवड्यात भरमसाट वर चढल्या रबर, गहू, साखर ह्यांच्या किंमतीहि चढल्या. वाढलेल्या भावाने कच्चा माल खरेदी करणाऱ्या कारखानदारांचा उत्पादन खर्च वाढतो आणि पक्क्या मालाच्या विक्रीचे प्रसंगी नुकसान सोसण्याची पाळी येते सध्याच्या काळी खरेदीदारांनी सावधगिरीने वागणे जरूर असून बाजारातल्या जुगारी व्यवहारास आट्टा घालण्यांत आला पाहिजे गेल्या वर्षे-सहा महिन्यात इंग्लंड, अमेरिका व फ्रान्स ह्या देशात बाजारभावाची प्रवृत्ति सारखी वाढीकडे असून पक्क्यापेक्षा कच्च्या मालाच्या किंमती अधिक चढल्या आहेत ह्या चढत्या बाजारभावाचा फायदा हिंदी शेतकरीवर्गाच्या पदरात पडेल काय ?

इंग्लंडमध्ये छत्र्यांचा धंदा-स्वदेशीचा पुरस्कार

छत्र्याच्या सुट्या भागाच्या आयातीवरील जकात ब्रिटिश सरकारने नुकतीच चढविली आहे इंग्लंडमध्ये परदेशातून सुट्टे भाग आयात करून त्यांच्या छत्र्या बनवण्याचा धंदा मोठ्या प्रमाणावर चालतो आणि हा धंदा करणाराच्या दृष्टीने सदरहु वाढलेली जकात अनिष्ट आहे सबंद तयार छत्र्यावरील जकातहि ह्याच प्रमाणांत वाढवावयास हवी होती, असें ब्रिटिश कारखानदारांचें म्हणणें आहे छत्र्याच्या चांगल्या मुठी इंग्लंडमध्ये तयार होत नाहीत आणि त्या परदेशातून आणाव्या लागतान ह्या प्रकारच्या सुट्या भागाच्या आयातीवरील जकात वाढल्यामुळे ब्रिटनमध्ये बनवलेल्या छत्र्यांस परदेशी मालाची स्पर्धा जाणवू लागली असल्याची तक्रार कारखानदार करीत आहेत परदेशी छत्र्यांच्या वाढत्या आयातीवर आपण नजर ठेवली असून त्यांची स्पर्धा नियंत्रित होण्याची आवश्यकता भासल्यास योग्य तजवीज करता येईल असें ब्रिटिश सरकारने जाहीर केले आहे छत्र्यांच्या धंद्यास अगोदरच जकातीचे सरक्षण असून त्याची जोपासना करण्याची आवश्यकता इंग्लंडमध्ये जनता व प्रजा ह्यास कशी पटली आहे हे लक्षांत ठेवण्यासारखे आहे

मुंबई सरकारचे अवकारी उत्पन्न

जमीनमहसुलाचे खालोखाल अवकारी कर मुंबई सरकारास उत्पन्नादायक होतो. १९३५-३६ साली मुंबई इलाख्याच्या अवकारी सात्यास २ कोटी, ८८ लक्ष रुपये निवळ उत्पन्न झाले ४ लक्ष, २४ हजार षाडस ताडीचा परवाना देण्यात आला होता. अहवालाचे साली ताडीचा खप ३३ लक्ष गॅलनांनी वाढला. विलायती दारूचा खपहि वाढला आहे २५३ हजार शेर गाजा, ८३ हजार शेर भाग व ७ हजार शेर चरस लोकांनी उपयोगात आणला अवकारी कायद्याविरुद्ध एकूण १०,०२१ गुन्हे उघडकीस आले चोरून दारू गाळण्याच्या प्रवृत्तीस आट्टा बसावा, ह्या हेतूने लोकांस परवडेल अशा दराने ताडी विकणाऱ्या दुकानाची सरुया वाढविण्याचे धोरण सरकारने स्वीकारले होतें. मुंबई सरकारच्या उत्पन्नाच्या प्रमुख बाबी म्हणजे जमीनमहसूल, अवकारी कर, स्टॅम्प फी व जगलसाते, ह्या होत एकूण उत्पन्नाचा तिसरा हिस्सा रकम अवकारी सात्याकडून मिळते, ह्या हद्दीने अवकारी उत्पन्नाचे महत्त्व विशेष आहे. दारू बंदीचे धोरण यशस्वी होण्याचे मार्गात ही एक मोठी अडचण आहे दरसाल थोड्या प्रमाणात दारूचा पुरवठा कमी करीत आणण्याची योजना मुंबई सरकारने मार्गे आखली होती, परंतु ती तशीच सोडून देण्यांत आली

आणखी एकवार

नवीन कामांत प्रचंड वाढ

स्थैर्य व प्रगति यांचा सुंदर मिलाफ

वेस्टर्न इंडिया

लाईफ इन्शुरन्स कंपनी लि. सातारा

१९३६ साल अखेर ६६ लाख रुपयांचे नवीन विमा काम.

प्रगतीचा भला मोठा टप्पा

१९३५ मध्ये . . . २१ लाख.

१९३५ मध्ये .. ५१ लाख

१९३६ मध्ये ... ६६ लाख

अशा जलद परतु साताराच्या वेगाने कंपनी प्रगतीच्या मार्गावर नेटाने आणि वैभवाने चालली आहे आणि तरीही सर्वांचे प्रमाण अत्यंत अल्प राखून भरपूर शिलकी फड आणि मजबूत व्याजाचा दर याची जोड मिळवून व जास्तीत जास्त बोनसचा दर कायम ठेवून

आदर्श विमा कंपनी

म्हणून आपले स्थान कंपनीने आणखी एकवार सिद्ध केले आहे याच कंपनीत आपला विमा उतरा

मनेजर

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

लक्ष्मीरोड, पुणे

तारेचा पत्ता : MAHABANK : फोन न ५०२

अधिकृत भांडवल : . . १०,००,०००

विक्रीस काढलेले भांडवल . ५,००,०००

खपलेले भांडवल : २,१४,१००

रोख भरलेले भांडवल : १,०६,१२०

दर शेअरची किं. : रु. ५०

चालू ठेवी द द शेकडा १॥ टके व्याजाने स्वीकारल्या जातात.

सेव्हिंग बँक ठेवीवर चेक स्वीकारून द द २॥ टके व्याज दिले जाते

मुदतीच्या ठेवी तीन महिन्यापासून पांच वर्षांपर्यंत स्वीकारल्या जातात व्याजाच्या दराबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी

कॅश, सोने, चांदी, माल, सरकारी कर्जरोखे किंवा व्यक्तिशः पतीवर रकमा दिल्या जातात

कॅशक्रेडिट अगर ओव्हर ड्राफ्ट ह्यावरहि कॅश दिली जातात.

चेक, बिले, ड्राफ्ट, हुड्या, पेन्शन, बिले वगैरे वसूल करून दिली जातात

कर्जरोख्यांची खरेदीविक्री त्यावरील व्याज जमा करणे ही कामे केली जातात

या बँकेवर सातेदाराने काढलेले चेक, सेंट्रल बँक, मुंबई कमिशनशिवाय वसूल करून देणे सात्यात भरलेले मुंबई बँकावरील चेक कमिशनशिवाय वसूल केले जातात शेअर खरेदीबद्दल व व्यवहाराच्या नियमांबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी

एम. व्ही गोखले,
मनेजर

अनिश्चितपणा व जगाची हत धृति

युद्धविषयक तयारी

युद्धाच्या भीतीचे वातावरण शाततेच्या स्थितीतच होऊ शकणाऱ्या आर्थिक प्रगतीस विघातक आहे सहा वर्षांमागे मदीस प्रारंभ होऊन ती राष्ट्रांस जाचक होऊ लागली तेव्हा सामुदायिक विचाराने तिच्यामधून मार्ग काढण्याचा उपाय सहजच सुचला आणि तो सर्व लोकांस पटून त्याचा अवलंब केला जाईल असे एका काळी वाटले. परंतु सहविचार व सहकार्य ह्यांचे महत्त्व राष्ट्रांस पटले असले तरी त्यास अनुसरून कृति मात्र झाली नाही. राष्ट्रांच्या विद्यमाने परम्परानी जवळ येण्याच्या ऐवजी देश एकमेकापासून दूर झाले महत्त्वाच्या प्रश्नाबाबतचे धोरण एक विचाराने आखण्याचे सोडून राष्ट्रे नवीन गट उत्पन्न करण्याचे मार्गास लागली, आणि महायुद्धाचे पूर्वीची परिस्थिति आंतरराष्ट्रीय राजकारणात निर्माण झाली व्यापार व उद्योगधंदे ह्यांचा ओघ भलत्या मार्गाने वाहू लागला आणि शस्त्रास्त्रावरचा राष्ट्रांचा सर्च वाढला, जनतेच्या रोजच्या गरजा भागवण्याचे विचित्र कारखान्यात तयार होण्याचे राहून भलत्याच पदार्थांच्या पैदाशीवर भाडवळ व श्रम सर्च होऊ लागले प्रेसिडेंट रूम-व्हेल्ट ह्यांनी नुकत्याच केलेल्या एका भाषणात ह्या प्रवृत्तीचा उल्लेख केला, पण आजकाल एकमेकांविषयी साशक बनलेली राष्ट्रे लोकांच्या मामुली गरजा आणि त्यांच्या सुखसोयी ह्यांचेकडे लक्ष पुरवण्याच्या मन स्थितीतच नाहीत, अशी अवस्था आहे पुढारलेली पाश्चात्य राष्ट्रे भलतीकडे वहावत चालली असल्याने आणि आंतरराष्ट्रीय शांतता व सलोखा राखण्याचे सामर्थ्य त्यामध्ये उरले नसल्याने जगाचे आणि त्यातल्या त्यात आधुनिक प्रगतीचे बाबतीत मागसलेल्या देशांचे विलक्षण नुकसान होत आहे काहीतरी निमित्ताची ठिणगी उडून युद्धाचा वणवा पेटण्याची भीति सर्वत्र वाटत आहे आणि तिच्यामुळे निर्माण झालेली परिस्थिति आर्थिक स्वास्थ्यास विघातक आहे विषडलेली आर्थिक घडी कशी नीट बसवावी हे, या प्रकारच्या अनिश्चितपणामुळे कळेनासे होऊन जग हताश बनल्यासारखे झाले आहे

आंतरराष्ट्रीय बाजारांमध्ये सध्या चणचण उत्पन्न झाली आहे, तिचे मुख्य कारण अनेक देशात एकाच वेळी लढाऊ तयारीच्या मालास वाढती मागणी उपस्थित झाली आहे, हे होय लोखंड, पोलाद व तांबे ह्या धातूची विशेष आवश्यकता शस्त्रास्त्रांच्या बनावटीमध्ये असते, ह्या कारणाने सदरहु मालाच्या किंमती चढल्या असल्यास आश्चर्य नाही भारी युद्धाची व त्यापासून राष्ट्रीय संरक्षणाची अशी दुहेरी तयारी आज जगात चालली आहे युद्ध कोणते राष्ट्र चालू करणार आणि कोणाविरुद्ध करणार हे समजत नाही, पण शांतता फार वेळ टिकत नाही आणि तिचा भंग केव्हा होईल ह्याचा नियम नाही, अशी भावना सर्वत्र असल्याचे मात्र दिसते पोलाद-लोखंडाचा पुरवठा आपल्या देशात नियंत्रित करण्याचे जर्मन सरकारने ठरविले आहे आणि रशिया अमेरिकेत सोन्याची निर्गत करून तेथे पैशाची तजवीज करून ठेवीत असल्याची बातमी प्रसिद्ध झाली आहे युद्ध उद्भवल्यास रशियास मालाची खरेदी अमेरिकेत करावी लागेल व त्यासाठी सदरहु राष्ट्रांस पैसा रोख बावा लागेल आयत्या वेळी ह्या संवधातली व्यवस्था होऊ शकणार नाही आणि अमेरिकेवरच्या हुड्या मिळणार नाहीत सबब, आजच तिकडे सोने पाठवून ठेवावे आणि पुढे जर पडेल तेव्हा त्यातून पैसा देण्याची सवड होऊ शकेल अशी परिस्थिति निर्माण करून ठेवावी, ह्या प्रकारच्या दूरदर्शीपणाचे धोरण रशियाचे असावे असा प्रस्तुत प्रकारणी तर्क करण्यात येत आहे रशियातून अमेरिकेकडे सोने गेले आहे व जात आहे, त्याचा उद्देश अगदी स मान्य व्यापारी व्यवहार हाहि असू शकेल परंतु सध्या आंतरराष्ट्रीय वातावरण इतके विषडून गेले आहे की, त्यांत युद्धाच्या तयारीचा वास सर्वत्र येत आहे आणि देशांमध्ये परस्पराविषयी अविश्वास नादत आहे ह्या परिस्थितीत उद्योगधंद्याची चळती तात्पुरती दिसून आली तरी ती टिकाऊ होणार नाही, हे उघड आहे सध्याची चळतीची लाट ओसरली म्हणजे पुढे काय ? हा प्रश्न म्हणूनच उपस्थित होणार आहे

तुमचा मज्जा दस्त रोगाचा नाश करून दात स्वच्छ व बळकट ठेवणारी सर्वात उत्तम!

पोखील

ब्लूक्रेस्ट पावडर

पोखील अँड को (रजिस्टर्ड) पूना सिटी

सुबई सरकारने प्रथम मान्य केलेले, कोल्हापूर सरकारचे आभ्रयाखालील

जाधव कॉलेज ऑफ टेलरिंग अँड कटिंग

माहिती मागवा] व [नावे नोंदवा]

१९७ बुधवार पुणे सिटी

जुन्या घरांची दुरुस्ती काळजीपूर्वक करून दिली जाते. भेटा अगर लिहा.—

भाऊ गंगाधर साठे, कंत्राटदार

चिमण्या गणपति, सदाशिव ५१२, पुणे

१२ वर्षे पुण्यांत लोकादरास पात्र असलेले

★ **महिंद्रकर ब्रदर्स** ★

यांचेकडेच आपले कपड्यांची खरेदी करा अगर करवून घ्या.

बुधवार चौक, पुणे.

“शेतीचें अर्थशास्त्र”*

हिंदुस्थानचा शेतकरीवर्गच फार दुरिद्री का? या प्रश्नाची कारणमीमासा करून शेतकऱ्यांचे दैन्य निवारण्याचा अचुक मार्ग कोणता असू शकेल याचें उत्तर देण्याचा प्रयत्न “शेतीचें अर्थशास्त्र” या पुस्तकात लेखकानें केला आहे. लेखक स्वतः सरकारी पेन्शनर व खातेदार आहेत. त्यानीं या विषयासबधीं पुष्कळ उपयुक्त माहिती मिळवून प्रथम व्याख्यानें व लेख ह्या मार्गांनीं आपले विचार सांगितले व तेच काहीं टिपणें जोडून आता पुस्तकरूपानें प्रसिद्ध केले आहेत.

पुस्तकात दोन विषयांचा प्रामुख्याने उल्लेख केलेला आहे. विद्यमान पद्धतीत शेतीचें प्रत्यक्ष उत्पन्न व साऱ्यांची रकम याचा अन्योन्य संबंध सालदरसाल रहात नाहीं, तो ठेवणें जरूर आहे व हुडणावळीच्या चालू दरांमुळे शेतीच्या मालास कमी किंमत येते म्हणून त्या दरात बदल करणें आवश्यक आहे, असा ह्या ग्रथाचा निष्कर्ष आहे.

शेतसाऱ्यासबधीं लेखकानें सुचविलेला उपाय असा कीं, शेतकऱ्यानें उत्पन्नाचे व खर्चाचे तक्ते ठेवावेत आणि दरसाल प्राप्तीवरील कराप्रमाणें निवळ नफ्यावर सरकारनें साऱ्यांची रकम आकारावी हा उपाय दिसावयास चांगला आहे, परंतु त्याचा अम्मल करणें तितकेंच बिकट आहे. शेती हें हिंदुस्थानात उपजीविकेचें प्रमुख साधन असल्यानें सरकारी खर्चाचा बराच भार त्या घ्यावर पडणें साहजिक आहे. परंतु बहुतेक प्रांतात सामान्य शेतकरी हा अज्ञान व दारिद्र्य ह्यात रतलेला आहे. शिवाय, शेतकऱ्याच्या जमिनीचें सरासरी क्षेत्र व घद्याचें उत्पन्न हेहि फार अल्प आहे. काहीं थोडे सुशिक्षित शेतकरी सोडले तर इतरास निदान आज तरी योग्य तऱ्हेचे हिशेब राखणें अशक्य आहे. ह्या परिस्थितीत शेतकरी हिशेब तपासणाऱ्या व पिकाचे अदाज करणाऱ्या अमलदाराच्या हातीं गेल्यास त्याचें दैन्य कमी होईल का वाढेल हें सांगणें कठीण आहे. फार तर मोठ्या प्रमाणावर शेती करणाऱ्याच्या उत्पन्नावर वाढत्या प्रमाणात शेतसारा घ्यावा हें प्राप्तीवरील कराचें तत्त्व जमीनधाऱ्यास लावणें शक्य आहे. पण ह्या बाबतीतहि कायद्याच्या कचाट्यातून सुटण्याला एवढ्या पळवाटा आहेत कीं श्रीमंत शेतकऱ्यावर वाढत्या दरानें शेतसारा घेण्या-एवजी इतर काहीं मार्गांनीं त्याजकडून सरकारी खजिन्याकरिता पैसा काढणें हेंच अधिक श्रेयस्कर ठरेल. शेतकऱ्याच्या एकदर सरुयेच्या मानानें असा श्रीमंत वर्ग फारच थोडा असल्यानें हि प्राप्तीवरील कराचें तत्त्व शेतकऱ्यास लावण्यापासून सरकारी उत्पन्नात म्हणण्यासारखी भर पडणार नाहीं. शेतसाऱ्याचें निवळ उत्पन्नाच्या अदाजाशीं असलेलें प्रमाण मर्यादित करणें, साऱ्यांत वाढ करताना विशेष काळजी घेणें, ग्रामसंस्थांच्या प्रतिनिधींची जमीन महसुलाचा कायदा योग्य तऱ्हेनें पाळला गेला आहे अशी खात्री पटवून देणें, बाजारभावात मोठमोठे फरक झाले तर त्या मानानें साऱ्यांची रकम बदलणें, पाऊसपाण्याच्या परिस्थितीस अनुसरून सारावसुली सोडस्कर करणें इत्यादि मार्गांनीं जमीनमहसुलाचे बाबतीत पुष्कळ सुधारणा होण्यासारखी आहे.

दुसरें कारण, हुडणावळीच्या कृत्रिम दरानें शेतीच्या मालास येणारी मदीं हें होय, याबद्दल विचारी लोकात मतभेद क्वचितच

*(ले०-स सी बर्वे, ५२५ नारायण पेठ, पुणे कि १ रुपया)

होईल बाजारभाव चढल्यावाचून शेतकऱ्याची कमाई वाढणार नाहीं, हें सर्वमान्य आहे. तथापि, सत्तेपुढें शहाणपण व्यर्थ आहे, ही म्हण या बाबतीत आज कित्येक वर्षे अनुभवास येत आहे.

या पुस्तकाचें वैशिष्ट्य हें कीं, या विषयावरील विचार मराठी वाचकांपुढें त्यात स्पष्टपणें, सुलभ भाषेत मांडले जात आहेत. पुस्तकातील विचार नवीन नाहींत हें ठिकठिकाणीं दिलेल्या आधार-ग्रथावरून दिसून येत आहे. व लेखकासहि त्याची जाणीव आहे. परंतु शेतकऱ्यावरील चढलेल्या कर्जाचे डोंगरास शेतकऱ्याचें अज्ञान, आळस व व्यसन वगैरे व्यक्तिगत कारणाखेरीज अन्य प्रबल कारणांहि आहेत याची निवळ मराठी वाचकांस जाणीव करून देण्याचें उपयुक्त कार्य हें पुस्तक करील.

नादारीच्या अर्जांच्या चौकशीच्या तारखेची धनकोस

नोटीस

कलम १९, नमुना नंबर ४

पुणें येथील फर्स्ट क्लास सब जज यांचे कोर्टांत

मुक्काम पुणें येथें

नादारी अर्ज न १५, सन १९३७ पैकीं

मारुती कृष्णा भोसले, मराठा, वय ३०, घंदा नोकरी, रा ५०३, वेताळ पेठ, पुणें. अर्जदार रिणको

विरुद्ध

हरचरण रामगुलाम वगैरे ३, जात्र देणार धनको.

ज्याअर्थी सदर अर्जदार रिणको यानें, प्राविन्शिअल नादारी-चा आवट (सन १९२० चा ५ वा) याअन्वये आपणास नादार ठरविण्याविषयी या कोर्टास तारीख १ माहे फेब्रुवारी सन १९३७ या तारखेची अर्जा सादर केलेली आहे व सदरी सांगितलेल्या रिणकोने फेल केलेल्या धनकोच्या यादीत तुमचें नाव आहे, त्या-अर्थी तुम्हास यावरून नोटीस देण्यात येत आहे कीं, सदरी सांगितलेल्या अर्जाच्या चौकशीसाठी व रिणकोची जवानी घेण्यासाठी या कोर्टानें तारीख ४ माहे जून सन १९३७ ही तारीख नेमली आहे. सदरहू प्रकरणात तुमच्या वतीनें काहीं सागावयाची तुमची इच्छा असल्यास, तुम्हीं जातीनें, किंवा योग्य रीतीनें माहिती दिलेल्या मॅजिस्ट्रेटच्या द्वारे, हजर राहावें.

तसेंच तुम्हास अशीहि नोटीस देण्यात येत आहे कीं, निर्दिष्ट केलेल्या तारखेस किंवा तिच्यापूर्वी बजावणीसाठी पत्ता लिहून देण्यात तुम्हीं कसूर केल्यास तुमच्या बचावाकडे लक्ष देण्यात येणार नाहीं.

आज तारीख ६ माहे एप्रिल सन १९३७

S S Jogalekar,

नाझर

रिझर्व्ह बँक आणि शेतीचा धंदा

(५)

जमीन गहाणाच्या बँकेची सहकारी घटना

जुन्या कर्जाची फेड झाल्यावांचून आणि कर्जमुक्त झालेला शेतकरी नव्या कर्जात पुन्हा पडणार नाही ह्याविषयी तजवीज झाल्याखेरीज सुधारणेचे पुढे पाऊल पुढे शकत नाही, म्हणून ह्याबाबत प्रातिक सरकारानी जरूर त्या योजना अमळात आणाव्या असें सामून, रिझर्व्ह बँकेचा रिपोर्ट लाब मुद्दीची कर्जे देणाऱ्या संस्थांची घटना कशी असावी ह्या प्रश्नाच्या विचाराकडे वळला आहे. मामुली व्यापारी बँकांच्या कक्षेत शेतकऱ्यास लांब मुद्दीची कर्जे देण्याचे कार्य येत नाही आणि त्यासाठी जमीन-गहाणाच्याच संस्था आवश्यक आहेत, हे तत्त्व सर्वमान्य आहे. रिझर्व्ह बँकेच्या मताने ह्या संस्था पायापासून शिखरापर्यंत सहकारी तत्त्वावर उभारण्याची प्रवृत्ति आज हिंदुस्थानात सर्वत्र दिसून येत आहे ती इष्ट नाही. जमीन-गहाणाच्या बँकेचा प्रश्न निघाला की ती सहकारी तत्त्वावर चालली पाहिजे हे जणू काय गृहीतच धरण्यात येते. असल्या बँकेची व्यवस्था आणि चालकत्व ही कर्जे घेणाऱ्याच्या हाती असणे कितीमे श्रेयस्कर आहे ह्याचा विचार होणे अगत्याचे आहे. सहकारी सघटनेचे मूल तत्त्व असें आहे की, तीमध्ये काही माणसे पैसा देणारी आणि इतर कर्जे घेणारी असावी; परंतु हिंदुस्थानात जमीन-गहाणाच्या बँकामध्ये अशी तजवीज नाही असें रिझर्व्ह बँकेचे म्हणणे आहे ह्या बँकांचे भाडवळ बहुतेक सर्व बाहेरून आणलेले असते आणि घटक बँकांचे म्हणून जे भाडवळ असते तेहि वास्तविकपणे मध्यवर्ती बँकेचे कर्जच असते. मध्यवर्ती जमीन गहाणाची बँक सहकारी पद्धतीची व बाहेरच्या भाडवळावर उभारलेली असण्याचे ऐवजी स्वतंत्र धंदेवाइकपणाच्या तत्त्वावर चालणारी असावी. तिने आपल्या भागीदारास वाटावयाच्या द्विविडंडला मर्यादा घालण्यात आली म्हणजे तिची गगजळी वाढून फायद्याचा काही अंश कर्जदारास मिळण्याचीहि व्यवस्था करणे शक्य होईल. ह्या तत्त्वेच्या जमीन-गहाणाच्या बँकेचा सहकारी चळवळीस चांगला उपयोग होईल आणि त्या चळवळीचे क्षेत्र ह्या बँकेमुळे मर्यादित होण्याची भीति बाळगण्याचे मुळीच कारण नाही. धंदेवाइकपणाच्या तत्त्वावर चाललेली मध्यवर्ती बँक भाडवळ देणारांच्या हिताचे संरक्षण करून कर्जे भरमसाटपणे न दिली जाण्याविषयी खबरदारी घेईल. प्राथमिक बँका कर्जे वांटण्याचे तपशीलाचे काम करतील, त्यास मध्यवर्ती बँकेने पैशाच्या विस्तृत बाजारात गोळा केलेले भाडवळ वापरावयास मिळेल आणि त्यांची सामुदायिक जामीनकी त्या बँकेचा पाया अधिक दृढ करील.

जमीन-गहाणाच्या मध्यवर्ती बँका सहकारी घटनेच्या आणि तत्त्वाच्या असू नयेत ह्या रिझर्व्ह बँकेच्या वर नमूद केलेल्या आभिप्रायाचा विचार येथे करणे जरूर आहे. सहकारी घटनेचे आद्य तत्त्व हे आहे की, तीमध्ये काही धनको असावेत आणि बाकीचे रिणको असावे, ह्या रिझर्व्ह बँकेच्या रिपोर्टाचा सिद्धांत मूलभूत व अवाधीत आहे असें म्हणता येत नाही. मध्यम व गरीब स्थितीतल्या लोकांत आपल्या विविध आर्थिक गरजा वैयक्तिक हिमतीने भागवण्याचे सामर्थ्य नसते. म्हणून त्यांनी आपल्या अल्प शक्ती एकत्रित करून त्या समुच्चयाच्या जोरावर गरजा भागवण्या हा तर सह-

काराचा हेतु आहे ह्याच तत्त्वावर पतपेढ्या, माल खरेदी-विक्रीची दुकाने, घरांची बांधणी करणाऱ्या मंडळ्या इत्यादि सहकारी संस्था आधारलेल्या असतात. एकवटलेली अनेकांची पत पुढे करून तिच्या सहाय्याने अनेकांकडून कर्जे काढावयाची आणि सामान्य व कनिष्ठ स्थितीतल्या अनेक सभासदांच्या अल्प जिद्दीच्या तारणावर पैसा उभा करावयाचा हे सहकारी बँकांचे मूल तत्त्व आहे. काही धनको व काही रिणको ह्यांची मिळून सहकारी संस्था बनली पाहिजे हे सहकारी घटनेचे आद्य तत्त्व रिझर्व्ह बँकेने कोटून शोधून काढले हे समजत नाही. तिने नमूद केलेला सिद्धांत इतर देशांमध्ये प्रत्यक्ष व्यवहारात दिसून येतो आणि हिंदुस्थान ह्या नियमास अपवाद आहे, हे त्या बँकेचे सरसकट निधान समर्थनीय नाही. पैसेवाल्या लोकांचा विश्वास संपादन करण्यासाठी त्यांच्यापैकी काही जणांचा समावेश सहकारी संघटनेत व्हावा असें म्हणणे सरळ आहे आणि हिंदुस्थानातल्या सहकारी बँकात ह्या प्रकारचा रिवाज रूढाहि आहे. पतवाली, अनुभवी आणि परोपकारी माणसे आत घेतल्याने सहकारी संस्थांच्या कार्यास सहाय्य होतं, ह्याची जाणीव सहकारी कार्यकर्त्यांस आहे. प्राथमिक जमीन गहाणाच्या बँकामध्ये कर्जे घेणारे व कर्जे न घेणारे असे दोन प्रकारचे चालक आमच्या इलाख्यांत आहेत, आणि ह्याच तत्त्वाचा अवलंब प्रातिक जमीन गहाणाच्या बँकेत आढळेल ह्या उदाहरणावरून असें दिसून येईल की, रिझर्व्ह बँकेचा वर नमूद केलेला सिद्धांत व विधान ही निरपवाद नाहीत. कर्जे भरमसाटपणाने दिली जाऊ नयेत आणि जमीन-गहाणा बँकाच्या व्यवहारावर बिनकर्जदारांचे नियंत्रण रहावे अशी खबरदारी घेण्यात आलेली आहे. मध्यवर्ती बँक धंदेवाइकपणाने चालवण्यात यावी ह्या विषयी दुमत आहे कोठे? प्राथमिक बँका यशस्वी होण्यास हा कटिकोरपणा आवश्यक आहे ह्यात वादच नाही, आणि अशा रीतीची दक्षता घेण्यात यावी ह्याविषयी योग्य तरतूदहि करण्यात आली आहे. सहकारी पद्धतीच्या संस्थांमध्ये धंदेवाइकपणा व चोखपणा नसतो, किंवा नसावा असें मुळीच नाही. त्याचप्रमाणे, बिनसहकारी संस्थांच्या कारभारात त्या सहकारी नाहीत म्हणूनच केवळ हे गुण वास करू शकतात असें तरी कोठे आहे? उलट, सहकारी संस्थांमध्ये नियंत्रणे अनेक रीतीची घातलेली असतात हे प्रसिद्ध आहे आणि बिनसहकारी म्हणजे भाडवळी संस्थांमध्ये भरमसाटपणाचे व्यवहार होण्याची विशेष भीति असते, ह्याचा लोकांस अनुभव नाही, असेहि नाही. तेव्हा रिझर्व्ह बँकेची भूमिका अधिक स्पष्ट होऊन तिचे प्रस्तुत विषयासंबंधाने वास्तविक म्हणणे काय आहे हे नीट समजणे जरूर आहे. तिच्या रिपोर्टात सहकारी घटनेच्या बाबतीत सूत्र-वद विधाने आहेत त्यांचा सहकारी कार्यकर्त्यांस बोध होणे कठीण आहे. त्यांचा होणारा सरळ अर्थ घेतल्यास ती असमर्थनीय आहेत असें म्हटल्यावाचून गत्यंतर नाही.

पाहिजेत— महाराष्ट्रातील जिल्हाकरितां सट्टळ अटी-
वर एजट्स व ऑर्गनायझर्स पाहिजेत.
दि नेपच्यून अँडुअरन्स कं. लि, न्यू किताब विन्डिंग,
लक्ष्मी रोड, पुणे २, ह्या पत्त्यावर अर्ज करावे.

दुकानांतील विक्रेते व गिऱ्हाइक

दुकानांतील विक्रेत्याच्या हुशारीवर व वागणुकीवर माळाचा सप बऱ्याच अशी अवलंबून असतो. विक्रेत्यांनी गिऱ्हाइकाशी कसे वागावे, ह्या सबधांतील अमेरिकेतील पत्रांत प्रसिद्ध झालेले दहा सोपे नियम खाली दिले आहेत:—

[१] अगोदर आलेल्या गिऱ्हाइकाशी चाललेले बोलणे संपेपर्यंत अगर आधी काढलेला माल परत जाग्यावर ठेवीपर्यंत नवीन गिऱ्हाइकास वाट पहात बसू देऊ नका

[२] अगोदर आलेल्या गिऱ्हाइकाकडे आधी लक्ष पुरवा. लहान मुलाकडेहि मोठ्या माणसांप्रमाणेच आस्थेने लक्ष द्या

[३] गिऱ्हाइक दुकानात असताना दुकानाबाहेरील लोकाशी बोलू नका.

[४] गिऱ्हाइकासंबंधी इतरास ऐकू जाईल असे दुकानात बोलू नका

[५] गिऱ्हाइकाशी बोलताना लघ्वपणा करू नका.

[६] त्याची व तुमची कितीहि ओळख असली तरी त्याच्या संपूर्ण नावानेच त्यास हाक मारा, घरगुती नावाचा उच्चार करू नका

[७] गिऱ्हाइकाचे उच्चार चुकले तरी त्याची त्यास जाणीव होऊ देऊ नका

[८] कमी माल घेणारासहि इतराइतकेच अदवीने वागवा.

[९] गिऱ्हाइकाचे समाधान करता न आल्यास थापा देऊ नका आपले अज्ञान कबूल करा

[१०] गिऱ्हाइक आपल्याकडे चालत येण्याची वाट पाहू नका; तुम्ही पुढे जाऊन त्याचे स्वागत करा.

हिंदुस्थानांतील शिक्षणाची प्रगति

हिंदुस्थान सरकारने तयार केलेला १९३४-३५ सालासंबंधीचा हिंदुस्थानांतील शिक्षणविषयक प्रगतीचा अहवाल नुकताच प्रसिद्ध झाला आहे, त्यातील महत्त्वाचे कांहीं उतारे येथे दिले आहेत:—

(१) शिक्षणपद्धतीमध्ये सुधारणा होणे अगत्याचे आहे, ह्याबद्दल सर्वांचे एकमत आहे तथापि, ही सुधारणा घडवून आणणे मात्र अद्याप कोणत्याच प्रांतास शक्य झालेले नाही

(२) प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थ्यांपैकी शेकडा ७४ मुले साक्षरतेची पायरी गाठत नाहीत ह्याचा अर्थ, प्राथमिक शिक्षणावरील खर्चाचा तीन चतुर्थांश पैसा वाया जातो

(३) शारीरिक शिक्षणाकडे लक्ष दिले जात आहे व स्काउटिंगचीहि प्रगति होत आहे.

(४) शिक्षणावर खर्च होणाऱ्या रकमेपैकी ४३.७ टक्के पैसा सरकार पुरविते, १५.७ टक्के रकम स्थानिक सस्था देतात व १५.६ टक्के रकम इतर मार्गांनी जमा होते. हायस्कुलांतील प्रत्येक विद्यार्थ्यांमार्गे ५५ रु खर्च येतो, मिडल स्कुलांतील विद्यार्थ्यांकरिता २१ रु. खर्च होतो व प्राथमिक शाळेतील प्रत्येक विद्यार्थ्यांस ८ रु. लागतात.

(५) शाळेत जाणाऱ्या एकूण विद्यार्थ्यांची संख्या १ कोटी, ३५ लक्ष इतकी होती. एकूण शाळांची संख्या २,५६,२६३ इतकी असून शिक्षणाप्रित्यर्थ एकूण २६.३ कोटी रुपये खर्च झाला

धी बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना— ७ सप्टेंबर १९०६]

उभारलेले भांडवल	..	रु	२,००,००,०००
बसूल झालेले भांडवल	.	रु	१,००,००,०००
रिझर्व्ह फंड	..	रु.	१,००,००,०००

मुख्य कचेरी—ओरिएण्टल बिल्डिंग्ज, मुंबई

शाखा—बुलियन एक्सचेंज (शेअर मेमन स्ट्रीट, मुंबई), वाद्रे (मुंबईनजीक), मलबार हिल (मुंबई), काळबादेवी (मुंबई), अहमदाबाद, अहमदाबाद-स्टेशन शाखा, कलकत्ता, कलकत्ता-बडाबजार, पुणे, पुणे शहर, राजकोट, खुरन, नागपूर सिटी

लंडन एजन्ट्स—धी वेस्टमिन्स्टर बँक लिमिटेड

चालू ठेवीवरील व्याजाचा दर

जानेवारी ते डिसेंबर अखेर दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या चालू ठेवीवर शेंकडा १ टक्का व्याज दिले जाईल, परंतु एक लाखावरील रकमेच्या चालू ठेवीवर स्पेशल व्याजाची आकारणी केली जाईल सहामाही अखेर व्याजाचा रकम ५ रु इतकी असल्याशिवाय व्याज दिले जाणार नाही कायम, थोडक्या मुदतीच्या व सेव्हिंग बँकेकडील ठेवी सुद्धा आम्ही ठेवून घेतो, व त्यावर व्याजाची योग्य आकारणी करतो; विशेष माहिती व नियम वगैरे अर्जांनी मागवावेत.

शिवाय ट्रस्टी या नात्याने इतर जी कामे करावयाची ती करावी लागल्यास तीसुद्धा ही बँक करते नियमाची माहिती अर्जांनी मागवावी. शिवाय, सर्व प्रकारचे बँकेचे व्यवहार या बँकेमार्फत केले जातात.

एजंट— टी आर लालबाणी

नागपूर प्रीमियर को-ऑपरेटिव्ह हाउसिंग सोसायटी, लिमिटेड.

टिळक पुतळयाजवळ, नागपूर सिटी

	रुपये
अधिकृत भांडवल	१,००,०००
जमा असलेले भांडवल	८०,६००
रिझर्व्ह फंड	२,७८७
इतर फंड	८९४
मुदतबंद ठेवी	१,६३,०५६
सेव्हिंग बँक ठेवी	५,०१९
मॅबराकडून येणे असलेले कर्ज	२,६८,९९०
सरकारी रोखे व तत्समान रोख्यात	
गुंतविलेली एकूण रकम	४१,४९४

सोसायटी जास्त कमी मुदतीच्या ठेवी स्वीकारते ठेवीची रकम पूर्ण सुरक्षित शेअर्स विकत मिळतात आतापर्यंत डिव्हिडंड पांच टक्काहून केव्हाही कमी दिले गेले नाही सोसायटी आपल्या मॅबराना त्यांच्या घराचे तारणावर कर्ज देते

सोसायटीसंबंधीच्या पूर्ण माहितीसाठी पत्र-व्यवहार करा अगर समक्ष भेटा.

जॉइंट ऑनररी सेक्रेटरीज

निवडक बाजारभाव

सरकारी कर्जरोखे

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)	३%
१% करमाफ लोन (१९४५-५५) ...	११९-०
५% (१९३९-४४) लोन ..	१०५-८
४३% लाब मुदत (१९५५-६०) ...	१७-४
४% १९४३ ...	०६-१२
१३% बिनमुदत ...	९२-०३
३३% १९४७-५० ...	१०५-०
२३% १९४८-५२ ...	९९-५

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लाब मुदत)	१०७-०
४% मुंबई म्युनिसिपल (लाब मुदत) ...	१०६-८
४% मुंबई सिटी इंप्रूव्हमेंट ट्रस्ट बॉर्ड (७०वर्षे मुदत)	१०६-८
४% म्हैसूर कर्ज (१९५३-६३) ...	११०-८
५% म्हैसूर (१९५५) ...	१२४-०

मडळ्याचे भाग

बँका

बँक ऑफ इंडिया (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	१३५-०
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	१०९-४
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. भरले व ६% डिव्हि.)	३४-८
इपीरिअल बँक (५०० रु., १२% डिव्हि.)	१५२५-०
इरिझर्व्ह बँक (१०० रु. चा भाग ३३% डिव्हि.)	१२९-०

रेल्वेज

दौंड-बारामती (१०० रु. चा भाग, डिव्हि ४३%)	१०३-०
पाचोरा-जामनेर (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ४३%)	९७-०
अहमदाबाद-प्रातज (५०० रु. चा भाग, डिव्हि. १०, बोनस ६ रु ४ आ.)	९१२-८

वीज

चाँबे ट्रॅम्वे (ऑर्टि. भाग ५० रु डिव्हि १३%)	१५१-१४
कराची (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२७३-१२
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु चा भाग, डिव्हि. ९%)	२८५-०
टाटा पॉवर (१,००० रु. ऑर्टि. डिव्हि. ५३%)	१४९५-०
टाटा पॉवर (१,००० रु प्रेफरन्स, डिव्हि ७३%)	१५६५-०

इतर

टाटा आयर्न (१५० रु. प. प्रेफरन्स डिव्हि. ६%)	२००-०
टाटा आयर्न (१०० रु. डू प्रेफरन्स, १७ रु. ८ आ.)	१७९-८
टाटा आयर्न (७५ रु. ऑर्टि. रु. ६)	३४२-०
टाटा आयर्न (३० रु. डिफर्ड रु ७ आ. ८)	१६५०-०

सोने-चांदी

सोने (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास	३४-१५-६
चांदी (मिंट) प्रत्येक १०० तोळ्यास	५३-१०-०

दी रेडिओ इलेक्ट्रिक स्टोअर्स

प्रिझेण्टेड बाय—एम. जी. साठे
रे-मार्केटनजीक, ८० शुक्रवार, पुणे.

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street, Bombay | 716 Sadashiv Peth, Poona City.

पायोनियर डाइंग हाऊस, पुणे,

रंगीत कापडाचे व चिटाचे व्यापारी
एरोग्राफ प्रिंटिंग, सडीकाम, पक्क्या रंगाचे छापकामाचा व रगविण्याचा कारखाना

भिकारदास मास्तीरोड, 'दातेवाडी' ६२५ सदाशिव पेठ

जनानी व मर्दानी कापड

मिळण्याचें

खात्रीलायक एकच ठिकाण

माधव सोमण ब्रदर्स,

लक्ष्मीरोड, पुणे. २

सुबई सरकारचे सर्जन जनरल साहेबांनी भेट दिलेली डॉ. काळे यांचे पुना लेप्रसी क्लिनिक

म्हणजेच महारोग, पादरें कोड व इतर सर्व प्रकारचे चम- विकारावरिल उपचाराचें विश्वसनीय ठिकाण
टिपते आश्रम, पुणे नं ४ | डॉक्टर काळे, लेपसी स्पेशलिस्ट

UNEMPLOYMENT NO MORE

अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या प्रतीचें सरकारमान्य

झारापकर टेलरिंग

कॉलेज

आपणा बळवत चौक, पुणे २
[माहितीपत्रक मागवा]

पिकचर-फिट कपडे मिळण्याचें एकच ठिकाण

टेलर्स रिसबूड ब्रदर्स

सदाशिव पेठ हौदानजीक, पुणे २

“ दुसरें मूल्यमापन जाहीर झालें ”

स्थापनेपासूनच भागीदारांना ६ टक्के फायदा व विभेदारास वाढता नफा वांटून
जुन्या व स्थिर झालेल्या कपन्यास कठीण असें अपूर्व यश संपादन केलेली

पहिलीच महाराष्ट्रीय विमा कंपनी:-

कॉमनवेलथ विमा कंपनी लि., पुणे.

अध्यक्ष-श्री. न. चिं. केळकर, संचालक केसरी

हयातीतील विम्यास) दुसऱ्या मूल्यमापनांत वाटलेला (हयातीनंतर विम्यास

३७॥ रु. } दर हजारी त्रैवार्षिक नफा { ४५ रु.

जास्त माहितीकरितां समक्ष भेटा अगर लिहा.

मॅनेजिंग एजन्ट्स.

“ अर्थ ” ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सह-
कार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील
सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेचीं
पुस्तके.

१ बँका आणि त्याचे व्यवहार

२ रिझर्व्ह बँक

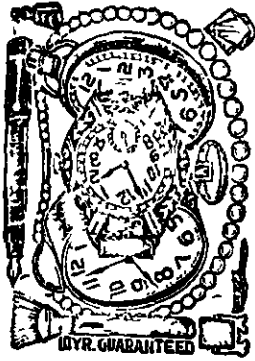
३ व्यापारी उलाढाली

वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय
झालें आहे.

किं १ रु. (ट. स. निराळा)

व्यवस्थापक, 'अर्थ' ग्रन्थमाला,
पुणे ४.

फक्त १ रु. १२ आण्व्यास ३ घड्याळें व १९५ फॅन्सी वक्षिसें

आमच्या मधुर वासाच्या ओटो रोझच्या ५ कुव्या १ रु. १२ आण्व्यास एकदम घेणारास एक सोनेरी
मुलाग्याचें हमी रिस्ट वॉच, एक पट्टा, एक रेल्वे टाइम हमी पॉकेट वॉच, एक सेफ्टी वस्तरा, एक हजामतीचा
साधण, एक आरसा, एक फणी, एक पावडरचें पार्कीट, झिपसकट एक पेन्सिल, एक सिगारेट केस, एक
आगपेट्याची डची, एक सिगारेट लाइट, एक हातरूमाल, एक आंगठी, एक कात्री, एक साखळीसकट
किल्ल्याची रिंग, एक पेन्सिल स्फु, १४ कॅरेट रौलड गोल्ड निकाचें फाउंटनपेन, ५५५ फूट फोकसचा टॉच
(किंवा) मजबूत यंत्रसामुग्याचें व पांच वर्षे गॅरंटीचें एक जर्मन 'बी' टाइम पॉस पॅकिंग व पोस्टेज
१४ आणे वेगळें.

ईस्टर्न ट्रेडिंग कंपनी, पोस्ट बॉक्स नं. १२२०४, कलकत्ता (२४)

दि साऊंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३। लक्ष्मीरोड, पुणे शहर

कामाची वेळ:-

बुररोज सकाळीं १० ते ३, शनिवारी १० ते १

चाळू ठेवी द सा. द शे २ टक्के व्याजाने स्वीकारल्या
जातात.

सेविंग बँक ठेवीवर द. सा. द. शे. ३ टक्के व्याज
दिले जाते

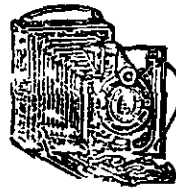
मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यापासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या
जातात व्याजाचे दराबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्ज: सोने, चांदी, सरकारी रोळे, इगरे नारणावर रकमा दिल्या
जातात

मॅनेजिंग एजंट्स

“ WRITE to the Dawn of India Life
Insurance Company, Ltd Poona,
concerning Pigmy & Monthly Income
Deposit Schemes.”

फोल्डिंग व बॉक्स कॅमेरा

सामर्थ्यावान लेन्स घसविलेला. त्या कॅमे-
न्याने नवशिक्षयास सुद्धां फिल्मवर उरकट
फोटो घेता येतात बेकार रोज ५ रु मिळवू
शकतात. फिल्म कार्ड, फ्रेम, रसायने, कॅमेरा
कसा वापराधा हे सांगणारे पुस्तक मोफत.

फोल्डिंग कॅमेरा, रु. ४. बॉक्स कॅमेरा न २, रु. २-१२. नं. १
रु. ३-१२ पॅकिंग व पोस्टेज वेगळें

Dutt & Co (12)
15/- Jay Mitra Street,
P. O. HATKOLA (Calcutta).

K. K. & Co.

Photographic Dealers
POONA.